

TARTALOM:

Kováts Árpád: Új év előtt... — Major Zoltán: Írásmagyarázat. — G. J.: **Móricz Zsigmond egykori pataki felolvasása.** — Jakab Károly: Istenháza épül Szegilongon... — -i-ó-ó: Én az Ő szolgája vagyok! (Vers.) — Kováts Árpád: Templom és iskola. (Levél Zilahy Lajosnak.) — -i-ó-ó: Lepkevadászat. (Vers.) — Major Zoltán: Bácskában, a bukovinai magyarok között. — -i-ó-ó: Imádság. (Vers.) — Takách Béla: Kékpapír. — Hireink. Kedves Olvasóink! (L. a címlap belső oldalán.)

SÁROSPATAKI IFJÚSÁGI KÖZLÖNY

Megjelenik július és augusztus kivételével minden hónap 15.-én.
Előfizetési ára: Egy évre 3 P, félévre: 1.50 P. Egyes szám ára 50 fillér.
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Sárospatak, Főiskola.

KEDVES OLVASÓINK!

Lapunk megindulásakor szeretettel köszöntjük kedves Olvasóinkat és kérjük, hogy olyan szeretettel pártfogolják 58. évfolyamába lépő ifjúsági lapunkat, mint azt eddig is tették. Mi is teljes erőnkkel arra fogunk törekedni, hogy a tőlünk telhető legjobbat adjuk, amely keresztényen, magyar és sajtóságos pataki szellemet tükröz.

Az előfizetési díjat nem emeljük ez évre sem, bár a felemelkedett árak nagy gondot okoznak a Kiadóhivatalnak. Az előfizetési díj 3 pengő lesz ezévre is.

Dr. T. I.-nek üzenjük 131/03. táboripósta számra, hogy kedves lapját megkaptuk s nagyon örültünk, hogy a távoli orosz fronton is gondol — mint régi pataki diák — a mi munkánkra s megrendeli oda is lapunkat. Nagyon jól esett olvasni egy régi pataki diák megnyilatkozását, ki „nem hiszi, hogy lenne olyan megátalkodott egyén, aki pataki diák létére nem küldené el évenként azt a pár pengő előfizetési díjat.“ A lapot küldjük s szeretetteljes és baráti köszöntésünket küldjük frontonküzdő Testvérünknek.

Dr. Eröss József (Ib.) előfizetését (10 P.) köszönettel nyugtázzuk.

Kiadóhivatali Főnök.

A Sárospataki Ifjúsági Közlöny munkatársai:

Főszerkesztő:
Kováts Árpád
IV. é. th.

Felelős szerkesztő:
Hegyi József
tanár.

Főmunkatársak:

Major Zoltán IV. é., Bene Dezső III. é., Jakab Károly II. é., Ruszkay Gyula I. é. teológus,
Andrássy Dezső, Merényi József V. é. tan. növ.,
Adorjány Manassé, Szacsury János és Vitányi Iván VIII. o. gimn. tanulók.

Hírvonatvezető: Lakó János I. é. th.

Kiadóhivatali főnök: Arday László II. é. th.

SÁROSPATAKI IFJÚSÁGI KÖZLÖNY

Főszerkesztő:

KOVÁTS ÁRPÁD

1942 szept.—október hó

Felelős szerkesztő:

HEGYI JÓZSEF tanár

Új év előtt...

A pataki diákság minden esztendőben megújul. Minden esztendő egy új teremtés. A régi emberekkel elment minden, ami régi, a feltörő újabb évfolyam mindent újra kezd. Újra kezdődik még az is, ami az elmúlt évről ránk maradt örökség, mert a mult tapasztalatait írja átéljük s már most, mint sajátunkat kezdjük megvalósítani. Majd ha visszafelé nézünk erre az évre és összehasonlítjuk más esztendőkkal, meglátjuk, hogy ez az év is, gondolataink is és tetteink is ugyanazok voltak, mint a másik esztendőké. Egyik oldalról minden új, másik oldalról minden régi: az újnak és a réginek egységében él, a multból és a jövőből egyformán merítve erőt a pataki diák.

Az elmúlt év meg nem látott alkalmai, elmulasztott percei bűnbánatot ébresztettek bennünk. Ez ennek az évnek első mozgó ereje és első indítéka. A másik indíték a tapasztalatokban igen gazdag nyár volt. Elmaradtak a külföldi tanulmányútak, de nyári szolgálataink bőségesen elláttak tapasztalatokkal.

A nyár eleji és őszi templomépítő munkatábor, a katonai szolgálat, hazánk földjének megismerése táj- és népkutató táborokban, cséplési felügyelés töltötte ki a nyarat. Mind tele indításokkal. Szégyenkezünk nem kellett sehol sem; éreztük azonban mindig, hogy még többet kell tennünk, hogy még többet tudánk tenni.

Ezek az erők indítanak most minket, hogy Isten akaratát, az evangélium szolgálatát — Isten lelkének vezetésével és erejével — nagyobb elhatározással és megújult erővel kezdjük el s ebben maradjunk is meg az egész esztendőben.

K. A.

ÍRÁSMAGYARÁZAT.

Első kérdés.

Máté 16, 15: „Monda nékik: Ti pedig kinek mondotok engem?”

Krisztus ismerte az embert, tudta róla, hogy az ember szokott és szeret véleményt formálni másokról is önmagáról is. Krisztusnak is lényeges volt az, hogy róla mi a véleménye az *embereknek*, kinek tartják Őt, milyennek ismerik. Mint ahogy az ember általában szereti tudni azt, hogy mit mondanak róla mások, főképpen szereti azt, ha elismerik.

Mert sok ember érezte, tapasztalta, hogy félre ismerik, mellőzik, nem látják meg benne azt, ami jó, csak a hibát. Ennek az az oka, hogy igen gyakran úgy mondanak az emberről véleményt, hogy előre ítélnék. Mennyi kellemetlenség, szomorúság és megaláztatás származik abból valakire, hogy előítélettel, mégpedig rossz előítélettel vannak iránta. Krisztus is tapasztalt ilyen előítéletet, amikor Nathánáel így szólt: származhatik valami jó Názáretből?

És a tömegnek volt véleménye, csakugyan helytálló volt a kérdés, mert volt rá felelet: némelyek Keresztelő Jánosnak . . . Illyésnek . . . Jeremiásnak . . . prófétának. — Azonban Krisztusnak fontosabb volt az, hogy kinek mondják a *tanítványai*. Meg akarta Krisztus előzni azt a kérdést, amit egyszer Péter tett fel Neki: Uram mi mindent elhagytunk érted. Krisztus értette, hogy mit akar ezzel Péter kérdezni: mit kapunk helyébe? Százannyit, amennyit elhagytatok. Most azt kérdezi tőlük: ti pedig kinek mondotok engem? Tudjátok e azt, hogy mit ér, mit jelent az én követésem, mi a nyereség és a kincs, mit kaptatok Bennem és Velem? Ezt a tanítványoktól kérdezi ilyen határozottan, ilyen céltudatosan. Akiket elhívott és mindig Vele voltak, akik a legjobban ismerhették, tanui voltak csodáinak, hallgatói tanításainak, akiknek kegyelmi ajándékokat adott, akiket a maga nevében elküldött. Ők kinek mondják Krisztust. Érzitek e ennek a kérdésnek a jelentőségét, döntő súlyát testvéreim?

Kinek tartod te Krisztust, aki az Ő szolgálatába szegődtél el, akit Gazdának nevezel, Uradnak, mert Tőle van megbízatásod. Szolgálatunknak, prédikálásunknak, hivatásunknak minősége azon fordul meg, hogy kinek mondjuk Krisztust.

Nézd, hogy ingadozik a tömeg véleménye. Még az úgynevezett művelt emberek is milyen tudatlanok, milyen idegenül állanak ezelőtt a kérdés előtt. Vajon kiváltál-e már ebből a tömegből azóta, amióta teológiára jöttél? Lelkiéletednek, hitednek ez legyen legfontosabb problémája, hogy ismered-e már Krisztust, tapasztaltad-e már nagy lelki megrendülések közepette, hogy kicsoda Krisztus?

Ez Krisztus első kérdése itt az év elején számomra. Életem ezer apró gondja felé emelkedjék föl a nagy gond, a drága ismerés és a királyi találkozás előkészítése és megszületése: Krisztus az én megváltóm, bűneimet vérével eltörölte, nekem idvességet kínál és ígér; csak újra és újra kérdezi: ti pedig kinek mondotok engem? Ez az iskolai esztendő akkor lesz számomra érték, ha megismerem Őt, eljutok arra a nagy világosságra, ahol minden sugár Őreá hull, megérkezem abba az országra, ahol a péterek hosszú sora könnyek között énekl a vallomást: Te vagy a Krisztus, az élő Istennek Fia!

Elhangzott 1942. szeptember 12-én, az év első teológus áhítatán.

Major Zoltán teológus.

Móricz Zsigmond egykori pataki felolvasása.

1930 május 11-én délután 6 órakor a pataki ifjúság hívására *Móricz Zsigmond* a tápintézetben felolvasást tartott. *Szabó Zoltán* theol. tanár mondotta a bevezető beszédet, amely az *Ifjúsági Közlöny* 1930. évfolyam 159—163. oldalain meg is jelent. Utána *Móricz Zsigmond*nak kellett volna felolvasni „A magyar irodalom és a magyar élet” címmel, de a felolvasás nem készült el; ehelyett itt írt egy másikat, pataki diák-kora emlékeiből merítve. Ezt mutatta be, azonkívül *Bornemissza Péter* *Elektrájából* és a *Kivilágos kivirradtaig*-ből olvasott fel. Itt írt felolvasásának ceruzás kéziratát a könyvtárnak adományozta azzal a meghagyással, hogy életében nem szabad közölni. Meg is tartottuk a meghagyást mind a mai napig. Most közöljük. A kézirat azért is becses, mert tényleg *kézirat*, s nem gépen van írva.¹ Hisszük, hogy szelleme nem veszi az ifjúságtól rossz néven a közlést. G. J.

*Hölgyeim és Uraim,
m. t. tanár urak,
nemes tanuló ifjúság!*

„Spatak, 1930.
V. 11.

Most, ahogy itt állok önök előtt, érzem, hogy bizonyos felelősség van rajtam!

35 év távolságából jövök. Mikor ma reggel Bpről elindultam s a hajnali órában liften ereszkedtem le az ötödik emeleten levő lakásomból, ahogy zuhant lefelé a párnán (?) a sikló szoba, — úgy éreztem, mintha az évek mélységébe zuhannék. S amint a vonat belerohant velem a tündéri szépséggel viruló magyar vidékbe, mintha visszafele röpitene az időgép az ifjúság elfelejtett korába.

Milyen távolság!

Ma ott van körülöttem a modern élet. zuhogó, pezsgő, zakatoló lár-mája. A mai olasz—magyar futball mérkőzésen 40.000 ember van jelen. A tavaszi vásáron százezer ember nyüzsög. A kis lányom egy tornaversenyen vesz részt, ahol csak a szereplő ifjúság száma háromezer. S remélem a Nemzeti Színházban is ott van az ezeröttszáz ember, amennyi befér. (Azért remélem, mert ma délután a Légy jó mindhalálig megy.)

Valami különös, bosszorkányos nyüzsgés van ebben a fővárosban, amely Magyarország lakosságának legalább egynolcadát magában foglalja.

Erre megérkezem ide Sárospatakra s az első percek kedves, boldog zaja után körül vesz ugyanaz a mély csönd, nyugalom és béke, amit 35 évvel ezelőtt itt hagytam.

S mialatt ezeket a sorokat írom egy 250 éves ház boltozatos, meghitt homályában, hol egykor a Perényiek kardja csördült és kupái csendültek, — arra gondolok, mi az, amit én hozhatok ennek a társaságnak, aki itt egybegyűl. Mi az, amit tőlem várnak. Mi az, amivel hasznára lehetek ennek az ifjúságnak, amely nyitott szemmel, nyitott szívvel jelentkezett, hogy meghallgatja szavamat.

¹ A kézirat 6. hátlapján a Móricz írásával ezek vannak ceruzával írva:

1930

1558

372

Kábultan a világ zajától...

A kézirat néhol nehezen olvasható.

Oly roppant elfoglaltságban élek, hogy hetek óta még annak a másik kis lányomnak sem tudok levelet írni, aki Berlinben van az egyetemen és epedve várja a soraimat. Lehetetlen volt egy-két órai csöndet teremteni magamnak az utóbbi napokban, hogy elkészüljek erre a találkozóra.

Tekintsék tehát ezt a felolvasásomat rögtönzésnek, amelyet csak azért írtam le, mert az író ír és nem beszél. Nálam a gondolat nem a nyelv hegyén alakul ki, hanem az újjak bögyén. Már vagy a ceruza élén, vagy az írógép billentyűin, hiszen ötven könyvem közül az utolsó negyvenhetet írógépen fogalmaztam.

Tehát engedjék meg, mielőtt rátérnék a mondanivalóimra, hadd mutatkozzak be.

Én Sárospatakon, a kollégiumban csak ott kezdhetem a szót, ahol 34 éve abba hagytam; én itt csak mint rossz tanuló jelentkezhetem.²

Három csikóval mentem el innen, — nem tudok szabadulni a lelki kényszertől, hogy bevalljam, hogy engem ez a három csikó hozott vissza. Ezt a három fékezhetetlen paripát letagadni vagy szépitgetni olyan dolog volna, ami nem illenék egy valahai pataki diákhhoz.

Bizony, megesett: 1896 karácsonykor, három öreg szekundát vittem haza szegény szüleimnek az első diligencia remekléséül.

Latin, görög, német.

Kutya nehéz iskola volt abban az időben ez a pataki kollégium. Jó iskola volt, szép iskola volt, nagytekintélyű iskola volt, de — nehéz egy iskola volt. Itt ugyanis a tanárok azt akarták, hogy a diák tudjon.

Nem voltam én ehhez szokva. Nem így neveltek engem Debrecenben. Debrecen! Az volt a jó iskola. Nem tanultam én ott tizedrészét se annak, amit Patakon, mégis második voltam az osztályban. Első azért ott se. Mert ahhoz, hogy első legyek, — ott is kellett volna egy kicsit tanulni is.

Pedig diákkoromban két dologhoz nem értettem. Egyik, hogy megtanuljak valamit. Másik, hogy előadjam, amit tudok. Ma sem értek egyikhez sem. Nincs memoriám és nincs szónoki képességem.

Bizony így történt, hogy Zsoldos Benő tanár úrnál öt órán egymás után lőttem be, ugyanabból a tíz sor Ovidiusból. Igaz, hogy sohase vártam, hogy a történetek után még egyszer és még egyszer és még egyszer felhív. De minden órán azzal kezdte, hogy „Hogy te silány!”

Szegény tanár úr, milyen puritán és jóhiszemű volt. Ma már a legnagyobb szeretettel emlékszem rá, s nagyon imponál nekem, hogy mikor egyszer a névnapján felvirágoztuk a katedrát, azzal kezdte az órát, hogy: „Vigyétek ki innen ezt a szemetet.”

Ilyen tanárok előtt megállani a helyemet nem sikerült... Nehéz iskola volt ez...

Az én tanulási módszerem nem vált be. Nekem ugyanis egyéni módszerem volt. Én szeptemberben egyszerre végig olvastam az egész tananyagot, az összes tankönyvet, amit a Trócsányi-könyvkereskedésben meg kellett venni, s azzal tudottnak vettem az egészet és külön forrástanulmányokba merültem.

² Osztályjegyei: 1894/95-ben IV. o.: 2, 3, 2, 2, 1, 2, 3, 2. — 1895/96-ban V. osztályban: 1, 1, 2, 2, 3, 1, 2, 2. — 1896/97-ben VI. osztályból eltávozott.

Emlékszem egyszer hat kötet zöld fedelű könyvet cipeltem a hónom alatt negyedikes koromban. Meglát a kollégium hátsó kapujánál Kovácsy tanár úr s azt kérdi:

— Hát te mit viszel fiam?

— Macaulay, — mondtam ártatlanul.

— Azt nem úgy ejtik ki, hanem Mé-kó-li!

Ez a Mékóli az én legnagyobb pataki emlékem. Ő ábrándított ki Jókaiából. Addig ugyanis szenvedélyes Jókai-olvasó voltam. Tizennégy éves koromra legalább hetven kötetét elolvastam, de Mékóli hallatlan arányú történelme után a skót világ romantikája s ekzakt igazsága után nem kellett többet a regény csillogó játéka.³

Egyszer betévedtem a görög szobrok gipsz öntvényeivel zsúfolásig töltött termébe. Megbabonázott a görög szobrászat. Pasteiner Gyula nagy művészettörténetét akkor egy évig tanultam, — az ötödikben. Még ma is ez az alapja műtörténelmi érzéseimnek és ízléseimnek.⁴

Aztán különös hálával tartozom Csontos tanár úrnak, aki temperamentumos és nagy fantáziájú történelmi előadásaival a magyar históriás különösen Mátyás király szerelmesévé tett, pedig ecsetelte, hogy Mátyás ágyút szegeztetett az országgyűlésnek, úgy szavaztatta meg az adót. Már akkor elhatároztam, hogy megírom Mátyás királyt. Ha Isten segít, még talán meg is teszem.

Ilyen emlékek rajzanak fel bennem az öreg kollegium várszerű boltjai alatt. — És a vár! Mennyit kerülgettem a tömör romokat, lesve a Rákóczyak szerencsecsillagát.

Sőt irodalmi munkásságomat is itt kezdtem. Itt írtam első szindarabomat, amit elő is adtunk öcsémmel és diáktársaimmal a Kiséry-házban. S daczból itt kezdtem Ovidiust lefordítani hexameterekben. Az irodalom örök kárára eltűnt ez a fordítás. Volt vagy husz sor. Igaz, hogy dolgoztam rajta vagy ezer sor árát.

Első honorariumot is itt kaptam. Szüleim háza nagy diáktanya volt. Egy karácsonykor felszólított egy jogász lakónk, hogy írjak neki egy szerelmes verset. Mélyen lenéztem ugyan e könnyű műzsát, de azért megírtam. Karácsony után, mikor visszajöttek a diákok, este disznóságot vacsoráztunk. Egyszer csak azt mondja édesanyám:

— Tudjátok-e mit eszünk? Zsiga kapta valami versért.

Sőt még szervező munkát is végeztem. A hatod osztálynak volt akkor egy nagy sérelme. Az, hogy az Erdélyi János önképzőkör alapszabályai nem engedték meg, hogy már a hatodik osztály is beléphetett tagnak. Én voltam az a forradalmi tényező, aki titkos önképzőkört alakított, melynek tagjai voltak Marton János,⁵ Korláth Andor,⁶ Szász Tihamér, Kiss Laci⁷ és Szabó Jóska.⁸ Szombat esteken gyönyörködtünk egymás elmeműveinkkel.

Tanítványom is volt. Egy borsodi gyerek, olyan kemény kis fickó, aki megtette, hogy néhány napi vakációt csináljon magának, tüzes dróttal

³ Anglia története II. Jakab trónralépte óta. Ford.: Csengeri A. I—VI. k. Bp. 1875—77.

⁴ Pasteiner Gyula: A művészetek története. Bp. 1885. A nagykönyvtári kiadási lajstrom is őrzi a nevét. (1200. Beöthy: A tragikum, Kisf. Társ. év lapjai Molière hat kötetével.) — ⁵ Theol. tanár, ⁶ Ügyvéd, volt prágai képviselő. ⁷ Erős ember, gyulai árvaszéki elnök, ⁸ Prügys Sz. I. †

sebeket égetett a kezén s azt mondta, hogy veszett kutya marta meg. Kun Zoltán dr. ur kiégette a sebeket s azt mondta: eredj órára. El lehet képzelni egy ilyen tatárral mennyit kellett harcolni, hogy eredménye legyen.

Hol volt nekem időm, hogy a napi iskolai penzummal foglalkozzak!

Szóval, ha az ember soká firtatja, kiderül, hogy az aranyos diákélet voltaképen szegény fiúknál már ugyanoly erős életharc, mint a felnőtteké. Egyszerre három urat szolgálni, az iskolát, az életet és a saját belső, öntudatlan fejlődést, — az ritkán egyeztethető össze.

Harmincöt év telt el azóta. S én ezalatt kivételesen nehéz és harcos életet éltem végig. De annál nagyobb izzásban sohase voltam, mint az itt töltött két és negyedév alatt.

Az ember egész életében azt az életvonalat folytatja, amit 12 és 18 éve közt kezdett. Ez a jellem kialakulásának kora. És a lelki erők ébredésének s a szellemiség megnyilatkozásának ideje. A szenvedés többet ad az embernek, mint az öröm. Ilyenformán én sokat köszönök a pataki skólának.

Amit azóta mint író csináltam, annak gyökerei innen indultak el. Itt tanultam a történelmet oly végtelen nagyra becsülni. Mert minden perc az előző perc folytatása és minden élet az előző életek folytatása.

A Patak felett futó felhők a magyarság felhői voltak mindig az én számomra. S az a határtalan irodalmi szellem, amely ebben az időben itt uralkodott, rendkívül kedvező volt egy leendő író számára. Nagy és nemes eszmék uralkodtak itt a lelkeken. A Kazinczy házához kivittek bennünket Széphalomra s ez egy életre elhatározó befolyást gyakorolt rám. A Tompa Mihály, az Erdélyi János s mindezek fölött a Kossuth Lajos lelke égetett és gyújtogatott itt. Ma már csak incidensnek tűnik fel előttem az iskolai baleset, mintha nem is azért küldött s hozott volna ide a sors, hogy a gimnázium negyedik, ötödik és hatodik osztályát elvégezzem, hanem nagyobb célból; azért, hogy itt megízleljem és belélegezzem a tiszta irodalmiság és hazafiasság szellemét.

Itt tanultam meg, amit azóta vallok, hogy az élet és az írás ugyanaz és egy. És hogy számomra mindenesetre az élet: az írás.

Bennem már ekkor az írás filozófiája ért s olyan gerendákat helyezett el lelkemben a sors, amelyekre terhet lehetett rakni. Tudást és széles érdeklődést nyertem és önérzetet és nagy ambíciókat szított bennem itt az élet.

Az irodalomnak végtelen nagybecsülése, szenvedélyes akarása és boldog kielégülése volt az, amit én itt megkóstoltam. S így ma már csak szeretettel s hálával emlékezem a bodrogszparti Athénre, ahol minden kő a magyar históriát s minden hagyomány a magyar irodalom rajongását lehelte. Önkéntelen hatások gyűrűztek fel bennem. A tömör kollégium, a nagy könyvtár gyönyörű terme a százezernyi régi könyvvel, a döbbenetes hatású vár és az egész szellemi élet, mely itt élt és lihegett, a szellemi munkáság dicsőségére tanított. Még a szinte tragikus összeütközés is, amelyet magam idéztem magamra: áldásossá és hasznossá lett későbbi írói életemre.

Hódolattal és szeretettel köszöntöm azért e szent falakat s hálával és örömmel üdvözlöm az emlékeket s az itt folyt határtalan jelentőségű kulturéletet, amely mindenkire, aki azóta itt tanult, dolgozott és álmodozott, — csak nemes és felemelő hatást gyakorolt.

Móricz.“

Istenháza épül Szegilongon...

Ugy kezdődött, hogy az idén nem lesz munkatábor, nem megyünk templomot építeni, telek-, anyag-, pénzhiány miatt nem épül fel a szegilongi istenháza. Aztán a magyar református áldozatkészség adott telket. Ez volt a folytatás. S az lett a vége, hogy felépült a templom is. Mert munkatáborba ment ismét a pataki teológus ifjúság, hogy ne várjon hiába a szegilongi kis gyülekezet, s mert tudta, érezte, hogy Nagykázmér után Szegilongnak kell következni.

Nem hallgattunk semmi intésre, aggodalmaskodásra, józan belátást kérő szóra, nem törődünk azzal, hogy ennyi pénzből nem lehet templomot építeni, elhatároztuk, hogy megyünk, — és mentünk! Mentünk, s bebizonyítottuk azt, hogy nem szükséges a pontos előkészület, aprólékos gondosság egy vállalkozás megindulásához, csak egy valami kell: Istenbe vetett hit. Nekünk e mellett bátorságunk, lelkesedésünk is volt, s ezért mertünk elindulni, ezért mertük megkezdeni a templomépítést.

Kimentünk tehát Szegilongra, s velünk jött mindenki, aki úgy érezte, hogy szükség van rá. Mendurtól teol. igazgatóig kézhez ragadta mindenki a csákányt, s a lapátot, mindenki szívesen dolgozott.

Először nehezen ment a munka. Nagyon kemény volt a talaj, s ép a földmunka tartott legtovább. Ásó, lapát csődött mondott, csákányt kellett kézbevenni, hogy megássuk a fundamentumot, az alapot, amelyiknek jó mélynek kell lennie, hogy megállja a falakat. Sok feltört hólyagos tenyér, sok veritékes arc tehet bizonyosságot erről. S mikor végre kész volt az alap, s megkönnyebbülten lélegzettünk fel, jött az építész, kinek parancsára még lejjebb kellett menni egy félméterrel. Ástunk, lapátoltunk tovább. Aztán egy nap munkába álltak a köművesek is. Rakni kezdték az alapot. Mi pedig hordtuk a kezük alá a köveket, kevertük, hordtuk a maltert, nagy igyekezettel, hogy ne legyen okuk panaszra.

S mindezt jókedvűen, vidáman csináltuk. Nem kényszerűségből, de szívből. Lapátolás, malterhordás közben gyakran felcsendült ajkunkon a nóta. Jókedvünk egy percre sem csökkent. Pedig sokszor fáradtak voltunk már estére, de ezt senki sem mutatta volna. Nem akarta senki elismerni, hogy studiumhoz, tollhoz szokott keze nehezen szokja meg a kemény ásó-, csákánynyelet, s a nehéz köveket. Mindenki erősnek, kitartónak mutatta magát.

Hogy sikerült mindez? Hogy tudott egy diákság saját erejéből templomot építeni, hogy tudott testi munkához nem szokott 20—25 teológus hetekig napszámoskodni? Egyszerű a válasz: úgy, hogy minden reggel, s este előkerült az Írás, felcsendült a templomépítő CXXII. zsoltár, megnyiltak a szívek Isten előtt. S ő megsegített. Adott pénzt, mikor fogytán volt, adott derék szegilongi asszonyokat, kik, időt nem kímélve, szívesen vezették a tábor konyháját, teremtett áldozatkész magyarokat, akik ingyen fuvaroztak napokon keresztül, akik — ki egy kenyérral, ki 10 l. tejjel, ki tojással — segítségünkre siettek és segítették építeni a templomot. Ő nyitotta meg a gyülekezetek szívét és a zsebét, mikor az egész heti munkát

követő vasárnap, elmentünk a közeli, s távolabbi falvakba, városokba, hirdetni az Igét, s gyűjteni az istenházára.

Aztán vége lett ennek is. Mint néhány nap, úgy eltelt az a három hét, s nekünk haza kellett jönnünk. Kevesen mentek pihenni; volt aki katonának ment, s volt olyan, aki dolgozott, pénzt keresett. Szomorú szívvel váltunk el egymástól, hisz olyan jó volt együtt lenni, együtt dolgozni.

Most ősszel ismét kimentünk egy hétre, dolgozni még, amit lehetett. S most állnak már a falak. Sajnos, csak a falak. Csak a kék ég borítja be hatalmas tetőként a félig kész templomot, ahova most beesik az eső. Tető kell a falakra, belülré pedig, hogy élet költözzék a falak közé, — karzat, szószék, padok. Mind ehhez 8000 pengőre lenne szükségünk, nekünk pedig elfogyott a pénzünk. Még sem csüggedünk. Nem csüggedünk, mert tudjuk, hogy nemsokára együtt lesz a pénz. A szegilongi gyülekezet templomának fel kell épülnie, mert mindenkinek, akit érdekel a magyarság sorsa, látnia, tudnia kell, hogy itt északon veszélyben van a magyarság! Az idegen tengerbe szétszórva, fogy, egyre fogy a mi maroknyi református népünk. Kell valami összetartó, erőtadó kapocs, kell az erős vár, a templom.

A pataki diákság látja ezt. Ezért épült a nagykázméri templom, ezért épül most a szegilongi, s ezért fog még — Isten segítségével — több is épülni!

Elmondtuk a szegilongi munkatábor történetét, bemutattuk a félig kész istenházát.

„Ki-ki amint eltökélte magában, úgy cselekedjék.“

Jakab Károly II. é. hh.

Én az Ő szolgája vagyok!

**Nem vagyok költő,
Csak régi csodáknak
Halkszavu regőse.
Nem vagyok győztes,
Hatalmas vezér,
Csatáknak hőse.
Nem járok fényben,
Nincs palotám, kincsem,
Mégis van hatalmam,
Oly, mi másnak nincsen.
Nem veszik nevem ajkukra
Kiáltó tömegek,
Munkámhoz ily dolgok nem is illenek.
Nem fizetnek nékem arannyal,
Nem övezi fejemet babér,
Minden jutalmam egy falat kenyér ...
S mégis enyém a legdrágább bér ...
Néhány csepp vér ...
Örök életemnek e drága pecsétje,
Krisztus vére.
Én az Ő szolgája vagyok!**

-1-6-6.

TEMPLOM ÉS ISKOLA. LEVÉL ZILAHY LAJOSNAK.

Kedves Főszerkesztő Úr!

Tegnap beszélgettünk. Nem volt idő, hogy mindent elmondtam, meghallgattam volna, levelet írok, hogy megmondjam mindazt, ami szívemen fekszik.

A pataki diákok az elmúlt két évben a sok egyéb építő munka mellett egy új építési sorozatot kezdtek. A sorozat egy rombadólt templom újjáépítésével kezdődött. Egy új gyülekezet épült Nagykázméron, miközben a rombadólt templomot építettük s ahogy építettünk, magunk is épültünk. A múlt évben a szegilongi gyülekezet volt a szemünk előtt s szinte a lehetetlenséggel mentünk szembe, amikor telek és építőanyag nélkül összerakott filléreinkkel, amely a szükséges pénznek csak negyede, vagy ötöde volt s egy tervvel a kezünkben, nagy munkakedvvel és szilárd hittel fogtunk hozzá a munkához. Már majdnem magunk is elismertük, hogy lehetetlenséget akarunk, amikor másnap reggelre megjött a levél: egy szegilongi család felajánlotta telkét, hogy megkezdhessük a fundamentumását. Isten megszegyenített. Tanultunk ebből a tanításból, elkezdtük a munkát s már állnak a falak s a tető is egészen biztosan meg lesz.

Reformátoraink azonban nemcsak templomot építettek, hanem iskolát is. A tudás hatalom. Nem mi kezdtük az iskola építését, de úgy látom és úgy látjuk, hogy a templomépítésekkel elkezdett sor így folytatódhat a legjobban: iskolaépítéssel. Szeretnénk részt venni a Horthy István kollégium építésében. Jelentkeztünk a munkára, táviratoztunk:

*Zilahy Lajos író
Budapest,
Híd szerkesztősége.*

*„Gyertek magyar fiúk, gyertek napszámosoknak,
építsük meg az iskolát!” Megyünk!*

Sárospataki református teológusok.

Hiszem, hogy a nyári vakációban össze tudjuk szedni a munkatábort, amelyben a magyar ifjúság hozzáértő mesterek vezetésével építi majd az iskolát. Nem új munka az ilyenfajta Sárospatakon. Amikor 1682-ban hosszas száműzetés után visszatértek a pataki diákok Sallai Pál szénior vezetésével Sárospatakra, maguk fogtak hozzá az iskola újjáépítéséhez. Maguk takarították ki az árva iskolát s kezükbe vették a malteros kanalat s mind a falakat, mind az iskola rendet maguk építették. Tanárokat fogadtak, megműveltették az iskola földjeit, megkapálták az iskola szőlőjét... Ismerjük már mi az iskolaépítő munkát.

Hány iskolát építettek úgy, hogy diákjai hordták a követ? Melyik iskolának van ilyen munka—már a története első lapjára írva? A kövekre épül az iskola szelleme. Ennek az iskolának igazi magyar szellemét saját kezünkkel kell a kövek közé építenünk, hogy annak minden köve a magyar földben mélyen benngyökerező szellemet tartsa és őrizze, s a ma-

gyar szellem otthon érezze magát a falak közt. A munkatábor kettős munkatábor lesz: az iskolának falait és szellemét fogja építeni úgy, hogy semmi erő azt szétrombolni ne tudja.

Az iskolaév végéig nem mehetünk el innét, nem dolgozhatunk az iskola építésén két kezünk munkájával. A munkatábort azonban megkezdjük. A vas sín verésének hangja idáig hallatszott s elkezdjük az építést.

Első a romok eltakarítása. Eltakarítjuk a mi egyéni és közösségi életünkben a hasznavehetetlent. Szétválasztunk mindent. Az értékekre vigyázunk munkaközben, mert azok felhasználhatók. A látszólag értéktelen dolgokat összegyűjtjük: „Szedjétek össze a maradékokat!” Meg van minden egyes darabnak a helye.

Ezután jön a régi fundamentum megtisztítása és az új fundamentum ásása. Az egyetlen fundamentumra építünk, amely vettett — mindent kiásunk, addig hatolunk lefelé, amíg ezt a sziklát meg nem találjuk, hogy Ő rá építhessünk. — Közben megindulhat a meszesgödör kiásása. Nem lesz ez része az épületnek, de szükség van rá az építkezéseknél. Mészoltás, homok, víz, szerszámszerzés, mind ilyen munka. Gondoskodni kell előre, hogy a nagy munka idején már készen álljanak, se embert, se helyet ne foglaljanak el, amikor már a kövek rakására kerül a sor.

Jöhet már a kőhordás is. Sok segítség kell ehhez. Sok fuvar. El kell menni a bányákba. Az egyik bányában alapozáshoz való fekete követ kapunk. Lehet, hogy csillével már beszállították a vasúthoz a követ, de rakásra kell rakni, az iskolához kell vinni s nehéz munka ez, mert a fekete kő éles — elvágja a kezet s a nehéz kövekhez több ember együttes munkája szükséges. — Úgy ne járjon valaki, ahogy én jártam. Szegilongon ugyanis ketten próbáltunk felemelni egy követ, nem ment s ahogy a lábamra esett, lejött róla a köröm, s a vastag cipőn keresztül is felhasadt a bőr. — A falrakáshoz fehér kő kell, azt megint másutt kapunk. Ezenfelül még a téglá, a beton, a gömbvas, meg a fa. Cserép is kell a tetőre.

Sok munka van az építéssel. Hát még ha szellemi épületet akarunk!

Kezdjük el a munkát! Egyesült erővel, jó munkamegosztással haladni fog az építkezés. Ne legyen akadály a távolság, kezdjük el valóságosan az építkezést! Most a szellem építését, azután nyáron az iskola „testének” építését. — Ha erre jár Főszerkesztő úr, nézzen be hozzánk, ha látjuk egymást, jobban megy a munka megosztása.

A viszontlátásig a pataki diákok nevében szívből köszönti

Sárospatak, 1942. október 6.

fiatal barátja:
Kovács Árpád

Lepkevadászat.

Egy röpke perc ... egy villanás,

S én futok tovább.

Egy pillangót úzók, csillogó kis lepkét . .

Már-már elfogom ...

De, jaj, tovaszállt;

A boldogságom volt.

—i—ó—ó.

Bácskában, a bukovinai magyarok között.

Fatakról hárman voltunk az Állattudományi intézet táj és népkutató táborában Bácsandrászálláson és Bácsandrástelkén. Nem naplót, nem uti élményt akarok írni, bár kétségtelen dolog, hogy élmény volt számomra ez az út.

Kik ezek a magyarok?

Mária Terézia katonája volt Hadik András, aki odatelepítette őket innen Magyarországról. Három bukovinai falu népe itt Bácskában 25 településen él. Kevés református, nagyoobrészt római katolikus. Mintegy hatod része csak a református, itt két református településen élnek: Andrásstelkén és Andrásházán. Idetelepítésüket egy református lelkipásztor intézte: Bognóczky Géza, aki velük el is jött és most Andrászálláson lelkipásztor. Voltunk a vendégei, mondhatatlan kedvesek és jók voltak hozzánk.

Kedves, vendégszerető, jó magyarok. Magyar öntudatukat jellemzi az, hogy aki hitét elhagyta, vagy elrománosodott, esetleg benősült, vagy férjhez ment valami román családba arra azt mondják: elkorcsult. Büszkéek arra, hogy magyarok, azért kellett olyan sokat szenvedniök, és sok megaláztatáson keresztül menniök. A római katolikusok jobb helyzetben voltak, többet élveztek az állam kegyeiből, mint a reformátusok, jobban elnézték hibáikat. A reformátusok például nem kaptak államsegélyt egyházi építkezések céljaira, sőt rosszakaratu és rosszindulatu ellenszenvet vontak magukra. Teljesen a maguk erejéből építettek új iskolát, mert a román állam kimondta a régi iskola használhatatlanságát. Az új iskolát is sok utánajárással és közbenjárással vehették birtokukba. Azért nem lázadznak, nem tapasztaltuk sem a kommunizmusnak sem a vallási türelmetlenségnek semmi nyomát. Itt jóval kevesebb birtokuk van, megélhetési lehetőségük nehezebb, nincsenek alkalmak fuvarozásra, ezért gyakran emlegetik a havasokat ahonnan egészen Besztercéig vitték a fát.

Büszkéek arra, hogy magyarok, tudják azt, hogy ez kitüntetést érdemel, mondogatják, hogy ők nem korcsultak el. Nyelvjárásuk különös székelly. Magukat bukovinai székelyeknek mondják. Erkölcsei életükre árnyékot vet az a tény, hogy a házasságok legnagyobb része ugy történik, hogy ellopják a lányt, elszöknek, néhány nap mulva visszatérnek és megesküsznek. Ennek szerintük az a magyarázata, hogy a tisztességes lakodalom nagyon sokba kerül. Korán házasodnak, 20 esztendő leány már idős, nem kéri tábca. A lányok 15 évtől, a legények 18 évtől kezdve már házasságot kötnek.

Sok a gyermek, találkoztunk néhány asszonnyal, akik 18—20 gyermeket szültek, nem él mind. Nagy a gyermek halandóság, ennek oka, hogy nem sok gondot fordítanak rájuk, nem értenek a csecsemő ápoláshoz. Ha a gyermek meghalt, nem nagy bánat, mert mi lenne, ha mind élne. Ilyen felfogással nézik az életet, mindent, amit hoz magával, elfogadnak, és tudomásul veszik, amit elveszitenek. Minden olyan hiba, bűn, ami általában az emberrel megtörténik, ami megkísérti, divik náluk. Verekednek, haragudnak, de hamar megbékélnek.

Van népdaluk, szönek, fonnak, énekelnek, mesélnek, játszanak és táncolnak a maguk módján és a maguk szokása szerint. Nem káromkodnak, legalább is az Isten nevét nem káromolják. Vasárnapot megszentelik, vallásosságuk átlagos, nem mély és nem felszínes. Babonások, kuruzslók, jövőmondók.

Magyarok. Nyelvükben, amelyik izes, zamatos, ruházatukban, ezen cseppet sem látszik az oláh hatás. Azt mondta a lekipásztoruk a nála vizitáló magyar csendőrnek: szeressék ezt a népet erényeivel, hibáival. Mi válaszolunk a csendőrrel: szeretjük őket, mert magyarok.

Major Zoltán.

Imádság.

Uram, szeretem a házádban lakozást.

Imádságos szívvel lépek im Eléd.

Áldom háromszor szent neved,

Hogy utamat idevezetéd.

Áldlak Isten, minden földi jóért,

Mellyel életemben körülvéteftem,

Többet, sokkal többet adtál, Uram,

Mint amennyit bűnös ember, megérdemeltem.

Legyen kegyelmed továbbra is velem,

Legyen a Tiéd bűnös életem.

-1-6-6

K É K P A P I R.

Tízet üt az óra, lassan nyugovóra tér az Alma Mater; három kisdíakom máris alszik szépen, édesen szendereg.

Kívül a sötétség beles az az ablakon, de nem lát keresztül: kékpapir van rajta, mely szobánkat szinte elszigeteli a világegyetemnek kékpapiron túli nagyobbik felétől.

Riadt melódiát csal ki az őszi szél a sárguló fákból, s ez a kék válaszfal olyan sejtelmessé szűri a hangokat, mintha a Mindenség transzcendenciája suttogná titkait.

A kékpapírt nézem s asszociál agyam: háboruban élünk, komoly, fergegetes világégés között.

Gondolatom szárnyán felszállok az éjbe, szörnyű messzeségben fénylő Galaktikák végső csillagára. Szétnézek az űrben: fényévmilliókat röpke pillantással áttekint a lelke. Valahol középen, elrejtett sötétben, kis csillagot kémlel féltő tekintetem. Parányi izzó gömb parányi csatlósa; jelentéktelen kis zuga a világnak... Mégis kedves nékem ez a pici porszem: ott székel az Élet, ott fészkel az Ember, ott támad az Eszme az apró sárteken...

Isten szeretete mely igen kedvelte ezt a kis csillagot!... „Dermesztő hideggel, vagy izzó meleggel az egész világűr sterilizáltatott: nincsen sehol élet, nincsen sehol lélek, csak a mi Föld-ünkön“... (Eddington-t idézem).

Hogy kéne örülnünk, hogy kéne szeretnünk, széles jókedvünkben testvérré ölelnünk mindent, ami él, mindent, ami lélek! . . .

És mégis: mit látni? jaj! mégis mit látni az atomnyi gömbön?! Az a pármillió pici parazita, — a „Teremtés Ura“ — nem szereti egymást, nem tűri meg egymást, kipusztítja egymást! Ökölrel, bicskával, fegyverrel, bombával, levegőben szálló otromba gépével, tengereken úszó páncél városával meg neki egymásnak. Buta, gógös ember! . . .

Visszajövök gyorsan, mert nagyon szomorít ez a roppant távlat. Asztalomon a Könyv: lapozgatók benne. . . . „Ha csak testvéredet s gyermeked szereted: mi jót cselekedtél? Ellenségeinket, ellenünk törőket, fosztogatóinkat éppúgy kell szeretnünk, mint jöltevőinket.“ Ezt mondja az Irás, ama Názáreti végrendelkezése.

Nem hallgatunk rája, sőt ellenkezőjét tesszük az ő drága parancsolatinak, nem egyszer nevével lepezve tettünket. — Mégis vigasztaló: az ő szeretete ezt is elfedezi, ezt is megbocsátja.

Légó-kékpapírral álcázott ablakon bekopogtat Jézus: „szeressétek egymást!“

Takách Béla IV. é. hh.

HIREINK

Hegyí József gimn. tanár ebben az évben is készséggel vállalta, mint sajtókamarai tag a kamarával szemben lapunkért a felelősséget. A szerkesztésre és a kiadásra vonatkozó ügyeket mint eddig, úgy ezentúl is az ifjúsági főszerkesztő és kiadóhivatali főnök intézi. Kérjük az előfizetőket és munkatársakat, hogy minden ügyben hozzájuk forduljanak.

Szeptember 13-án volt a főiskola és a tanítóképző-intézet évnyitó ünnepélye. Tárczy Árpád gimn. és közigazgató mondott megnyitó beszédet. Janka Károly főiskolai gondnok szólott még az ifjúsághoz.

A II. lelkészképesítő vizsgák szept. 15—16-án voltak. Vizsgát tettek: Balogh Dániel, Bazsó Béla, Bertalan Imre, Csorba Géza, Csőri István, Istók Miklós és Szabó Imre s. lelkészek.

Csendesnapokat tartott a theol. ifjúság szept. 21—22-én. Szabó Miklós rákospalotai lelkész is tartott előadást és segített az Úri Szent-vacsora kiszolgáltatásánál.

A theol. ifjúság egy része, a gimnazisták felsőbb osztályú tanulói és a tanítóképző növendékei a nyár folyamán cséplési ellenőrök voltak.

Szegilongi templomépítő munkatáborunkat mintegy 22 résztvevővel tartottuk június 16-tól 28-ig.

Katonai szolgálatot teljesített Kassán 13, Miskolcon 18 theológus és segédlelkész testvérünk.

Az államtudományi intézet táj és népkutató osztályának táborán résztvettek: a barynai Kopács községben Szepessy Imre th., Bácsandrászálláson Major Zoltán th., Harangi László és Ruszkay András tanárok.

A dunavecsei nyári KIE táborban Berecz Árpád képviselte a theológus ifjúságot.

A bibliaköri munka szept. 26-án ebben az évben is megindult.

Sipos Zoltán segédlelkész, helyettes ének és zenetanári alkalmazásban van a gimnáziumban.

A tanítóképzőintézet ifjúsága kirándulus keretében csalánt gyűjtött ipari célokra.

Ködöböcz József tanárt, volt pataki theológust a tanítóképzőintézet meghívta pedagógia tanárának.

Bibliaköri kirándulás. Okt. 5-én bibliaköri kiránduláson vett részt több mint 50 angol-internátusi növendék Harangi László gim. tanár vezetése mellett. A kirándulás a szegilongi templomhoz vezetett ahol imádsággal és munkával töltötték el a szép őszi napot.

Katonának bevonultak: Szarka Béla, Ecsedi Lajos és Csuka Andor tanítóképzőintézeti tanárok.

Tizenegy elsőévesünk a szept. 14 től 19-igtartó hetet Szegilongon munkatáborban töltötte.

Szeptember 30 án rendezte theológiánk dr. Ujszászy Kálmán igazgató vezetésével szokásos őszi kirándulását. Ez alkalommal a Hutákba. A kiránduláson részt vett Darányi Lajos lelkipásztor, theol. h. e. tanár is.

A „Humán“-internátusban internátusi felügyelőik lettek: Sipos Zoltán, Rácz Ferenc és Horkay József segédlelkészek.

A theológus ifjúság jelezte a kitűnő iskolájának építésére. A munkakezdésen Kováts Árpád IV. é. th. képviselte az ifjúságot.

Az október 6-i gyászünnepeket ebben az évben is megható ünnepségekkel ünnepelte meg a főiskola. Istentisztelet után a Kazinczy szobor előtt Román János IV. é. th. theol. ifj. elnök tartott beszédet. A délutáni ünnepélyen az imateremben Ruszkay András gimn. tanár volt az ünnepi szónok. Szerepelt még a gimn. vegyeskar, Balla Lajos II. é. th. Vitányi Iván és Gyúlvész Barna VIII. o. t.

A tanítóképzőintézet és liceum okt. 6-án délelőtt megható ünnepség keretében emlékezett meg az aradi vértanúkról. Ünnepi beszédet mondott: Andrassy Dezső ifj. elők, szerepelt az intézet zenekara, az V. év énekkara, Deme Zsigmond III. é., Krull Lipót V. é. és Tóth Gyula II. é. növendék.

A „Comenius“ önképzőkör tisztújító gyűlése 1912. szept. 18 án volt a tanítóképzőben. Ifj. elnök: Andrassy Dezső V. é. Főtitkár: Merényi József V. é., főjegyző: H. Tóth István V. é., titkár: Pandi Miklós IV. é., jegyző: Polonkai Imre IV. é., háznagy: Palágyi Béla V. é., pénztáros: Kónya Jenő V. éves növendék.

Október 11-én Klebelsberg emlékünnepe volt az Angol-internátusban. Az ünnepi beszédet Ablonczy György gimn. tanár mondta.

Dr. Bucsay Mihály theol. m. tanár „A reformátorok urvacsora-vitái“ címmel könyvet írt, amelyben megeleveníti a reformáció ellenséges érzelmű ágakra szakadásának végzetes folyamatát. Arra a kérdésre is választ keres Bucsay, hogy feltétlenül így kellett-e ennek történni, vagy pedig pusztán emberi hibákról van szó, amelyeket jóvátenni későn is jobb, mint soha Ezt a könyvecskét 2.40 helyett 1.80 P-ért, Bucsay Mihály egy másik, „A kantiánizmus válsága“ c. szintén most megjelent tanulmányát az európai filozófia legutóbb végbement nagy irányváltásáról 80 helyett 60 fillérért lehet meghozatni a szerzőtől: Csillaghegy, Szabadka-u. 8. Csekkszám: 40.740.

